

SIÚLÓID NA nIONTAS

CEARNÓG MHUINSEO AGUS MÓRSHRÁID SHEOIRSE THUAIDH

FARDAL NÁISIÚNTA na hOIDHREACHTA AILTIREACHTA

Comhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath Dublin City Council

TREOIR

DÉAN 'SIÚLÓID NA nIONTAS' TRÍ CHEARNÓG MHUINSEO AGUS SRÁID SHEOIRSE MHÓR THUAIDH:

- Téigh ag spaisteoireacht trinár sráideanna, aimsigh na leideanna pictiúir agus fiosraigh na scéalta faoinár gcathair atá le feiceáil ina hoidhreacht shaibhir ailtireachta.
- Caith deich nóiméad ag aimsiú ghnéithe éagsúla na tóraíochta taisce ailtireachta, nó déan go réidh agus bain sásamh as turas treoirithe faoi do stiúir féin ar Chearnóg Mhuinseo agus ar Mhórshráid Sheoirse.
- Súile feannta, breathnaigh in airde, scrúdaigh in iochtar agus seachas aon ní eile, DÉAN IONTAS!

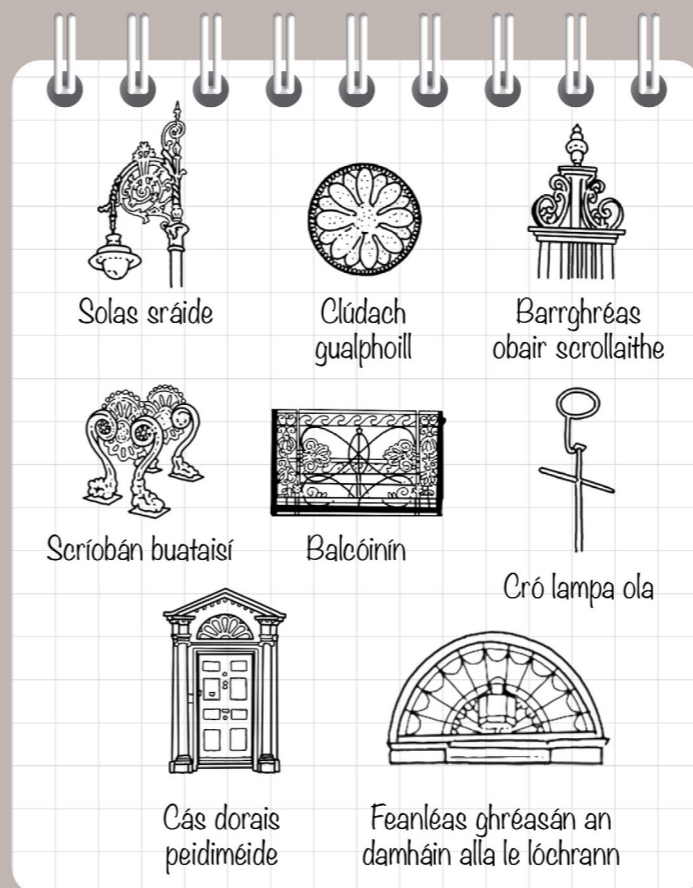
Is féidir SLITE SIÚLÓIDE eile a íoslódáil saor in aisce

buildingsofireland.ie

Lean linn

TÓRAÍOCHT TAISCE

CÉ MHÉAD DE NA GNÉITHE SEO A THUGANN TÚ FAOI DEARA A AR MHÓRSHRÁID SHEOIRSE THUAIDH?

SCÉAL CHEARNÓG MHUINSEO AGUS SRÁID SHEOIRSE MHÓR THUAIDH

Tá scéal Chearnóg Mhuinseo agus Sráid Sheoirse Mhór Thuaidh lánach i bhforbairt na cathrach le linn na 18ú haoise, agus leag forbóirí amach sráideanna agus cearnóga nua ó thuaidh d'Abhainn na Life. Tógadh ardáin bhreátha bríci ar eastáit Mount Eccles i rith na 1760idí, feadh Shráid Sheoirse Mhór Thuaidh agus Shráid na Danmhairge Mhór. Tógadh tuilleadh tithe baile do theaghlaigh rathúla ar eastáit Gardiner in aice le Sráid Parnell (Sráid na Breataine Móire roimhe seo) agus Plás Gardiner ina dhiaidh sin. Cuireadh críoch le forbairt an cheantair i gCearnóg Mhuinseo, mir sheasta mhór atá feabhsaithe ag caol-léargais fhoirmiúla Theach an Chustaim. Mar thoradh ar dheireadh a chur le Parlaimint na hÉireann sa bhliain 1801 tháinig meath ar fud na cathrach. Foinneadh go leor de na tithe móra sa cheantar seo chun freastal ar an meánaicme a bhí ag teacht chun cinn, agus tiontaíodh cuid acu ina dtiontáin ina dhiaidh sin. Ag an am seo, bhog tionscal éadrom isteach sna foirgnimh eachlanna agus sna lánabhealaí.

Faoi thús na 20ú aoise bhí an ceantar athraithe ina chomharsanacht bhriomhar mheasctha. Cé go raibh plódú i gceist, d'fhéach scéimeanna tithíochta Bardas Bhaile Átha Cliath ón tréimhse le dálaí maireachtála feabhsaithe a sholáthar. Sa lá atá inniu ann, is Limistéir Chaomhantais Ailtireachta (ACAnna) iad Cearnóg Mhuinseo agus Sráid Sheoirse Mhór Thuaidh. Aithníonn an t-ainmniú seo a gcarachtar ailtireachta, sóisialta agus stairiúil speisialta agus tacaíonn sé le cosaint agus feabhsú na hoidhreacht tógtha. In éineacht le hiarrachtaí tiomanta na gcónaitheoirí áitiúla agus na ngrúpaí pobail, cabraíonn na ACAnna sin lena chinntiú go ndéantar carachtar uathúil na coda sin den chathair a luacháil, go mbaintear taidneamh as, agus go bhfágfar le hoidhreacht i do na glúnta atá le teacht.

An mian leat tuilleadh eolais a fháil faoi Limistéir Chaomhantais Ailtireachta sa chathair? Déan teagmháil le hOifig Chaomhantais Chomhairle Cathrach Bhaile Átha Cliath.

Táthar an-bhuíoch de mhuintir na háite as an gcúnamh maidir leis an mbealach siúlóide a leagan amach.

CUIR TIC LEIS NA BOSCAÍ DE RÉIR MAR A FHEICTEAR AN tIONTAS DUIT

1. PÁIRC CHEARNÓG MHUINSEO

Agus é leagtha amach ag Luke Gardiner II, tá taobhanna ar chomhfhad le Cearnóg Mhuinseo, rud a fhágann gurb í an t-aon fhor-Chearnóg Sheoirseach i mBaile Átha Cliath í. Dearadh a pháirc lánach, faoi iamh ag ráilí iarainn, ag príomh-thírdhreachóir na linne, fuair John Sutherland agus gach ceann de na seasca a hocht dteaghlach eochair dá ghairdín príobháideach féin.

Le himeacht ama, osclaíodh é don phobal, agus chomh maith le críce agus leadóg léana, tá imeachtaí pobail agus féilte pobail á n-óstáil ag an bpáirc le déanaí.

2. TITHÍOCHT SRAITHE

I dtógáil na tithíochta sraithe, a tógadh idir 1793 agus 1818, leanadh rialacha dochta maidir le hairde, briceadóireacht agus oscailtí. Cruthaíonn an comhchuíbhúir mar thoradh air sin mir sheasta mhór ailtireachta – piosa atá iontach comhtháite níos mó ná dhá chéad bliain ina dhiaidh sin. Féach suas agus feicfidh tú rial Sheoirseach i bhfeidhm: laghdaíonn na fuinneoga i méid de réir mar a théann siad in airde.

3. GEARNÓG MHUINSEO THEAS

Is mó athrú atá tagtha ar an taobh ó dheas de Chearnóg Mhuinseo ná ar aon cheann eile. Faoi dheireadh na 20ú haois, leagadh cuid mhaith den ardán trí fhaillí agus athfhorbairt agus cuireadh foirgnimh nua ina n-áit. Mhair roinnt de na tithe Seoirseacha lena n-áirítear Uimh. 39, Uimh. 46 agus Uimh. 47, a bhfuil tábhacht ar leith leo anois mar thaifid bharánta den am atá thart.

4. GUALPHOILL

Baineadh úsáid as gualphoill chun gual a sheachadadh isteach sna cillíní bogtha faoi bhun an chosáin. Choinnigh gual na tinte lasta, ag soláthar teasa don teaghlach agus le haghaidh na cócaireachta. Maisíodh go leor clúdach le dearaí sainiúla ó theilgcheartaí áitiúla sainaitheanta, ar nós Tonge & Taggart agus Teilgchearta na Cathrach Theas. D'fhéadfadh fir ghuail, mar sin a insítear sa scéal, a insint duit cén teach a bhí ann ag amharc ar an gclúdach amháin! Cé mhéad dearaí éagsúla is féidir leat a fheiceáil?

5. Uimh. 18 CEARNÓG MHUINSEO THOIR

Tugtar 'bosca toirní' go háitiúil ar an mbosca adhmaid atá ag gobadh amach ón airde chúil. Seans go dtabharfar leid ar fáil san ainm dá úsáid! Cuireadh leis go coitianta le linn na 20ú haoise, bhí leithreas iontu seo a raibh rochtain orthu ón log staghre. I bhfoirgnimh tiontáin, áit a raibh róphlódú coitianta, is minic a roinneadh go leor daoine leithreas amháin.

6. COMHARHAÍ SRÁIDE

Oscail do shúile! Ar thug tú faoi deara éagsúlacht na gcomharthaí sráide? Bhí na plátaí dátheangacha glasa sa Chló Gaelach, cló ornáideach Gaelach, a bhí le feiceáil den chéad uair ag tús na 1900idí mar chuid d'athbheochan ar theanga agus oidhreacht na Gaeilge. I leaganacha níos déanaí, ó na 1940idí agus na 50idí, baineadh úsáid as dath glas níos dorcha agus chuir siad uimhreacha ceantair poist leis, sular cuireadh na comharthaí gorma agus bána atá ann sa lá atá inniu a aithnímid anois ina n-ionad.

B'fhéidir go bhfaca tú freisin na plaiseanna iariainn teilgthe dronuilleogacha atá socraithe go hard ar roinnt cúinní den chearnóg. Is marcóirí barda iad sin, a úsáideadh tráth chun togcheantair a léiriú.

7. CÚIRT MHC AN AIRCHINNIGH

Tugann an áirse ag Cúirt Mhic an Airchinnigh léargas ar na cúlchriocha ceilte agus lánaí eachlann a thacaigh tráth leis an saol laethúil taobh thiar de na hardáin mhóra Sheoirseacha. Sna 1800idí, ar an lána seo bhí stáblaí, tithe modhúla, agus fiú siopa fioncheannaí. Faoi dheireadh an chéid bhí clú amuigh air mar gheall ar a dhálaí maireachtála róphlódaithe agus míshláintiúla.

8. Uimh. 20 SRÁID NA DANMHAIRGE MHÓR

Os comhair Choláiste Belvedere bhí 'The Lilly White Dairy', ina dhiaidh sin an 'Tuck Shop', a sholáthair milseáin agus sneaiceanna do na glúnta de pháistí scoile. Cé gur dúnadh le fada é, meabhraítear don fhoirgneamh an dlúthcheangal idir an scoil agus a comharsanacht. Pléisiúr amháin ba rogha le gach duine ab ea 'ciste gur' – tugtar 'ciste iongacha coise' air mar ainm mealltach freisin! Ba ghnách an slisne tiosach sin a dhéanamh as fuíollphiosaí taosráin agus bliúiríní brúite le chéile i rud éigin a bhí an-bhlasta ar fad, is mór an t-iontas!

Taobh leis an siopa milseán tá sraith d'aghaidheanna siopaí mar a bhíodh ag deireadh na 19ú haoise. Bhíodh Bróga Damhsa Fay in Uimh. 16 tráth, ainm aitheanta i bpobal damhsa na hÉireann.

9. COLÁISTE BELVEDRE

Tógadh ar dtús é sna 1770idí mar theach baile don Iarla Belvedere, fuair an scoil an mhaoin sa bhliain 1841. Taobh thiar dá aghaidh dathúil tá ar cheann den taobh istigh maisiúil is gile sa chathair, agus plástarobair shaibhir ann atá luaithe leis an stuccodore clúiteach, Michael Stapleton. B'fhéidir gurb é James Joyce, an t-iar-dhalta is cáiliúla sa scoil, a tharraing ar na blianta a chaith sé anseo ina úrscéal, 'A Portrait of the Artist as a Young Man'. Tá go leor daoine iomráiteacha sa spórt curtha tar éis oideachas a fháil sa choláiste chomh maith, an t-imreoir rugbaí idirmáisiúnta Éireannach Cian Healy ina measc.

Ar mhaith leat tuilleadh a fhoghlaim faoi James Joyce agus na naisc atá aige leis an gceantar? Buail isteach dhug Ionad James Joyce, atá suite ag Uimh. 35 Sráid Sheoirse Mhór Thuaidh.

10. SRÁID SHEOIRSE MHÓR THUAIDH

Bhí Sráid Sheoirse Mhór Thuaidh ar cheann de na seoltaí Seoirseacha is faiseanta i mBaile Átha Cliath tráth, agus cónaitheoirí suntasacha lena n-áirítear Iarla Neidín agus Biocuntaois Dowager, Cúirt an Phaoraigh. Tháinig meath ar a rath tar éis Acht an Aontais sa bhliain 1801 nuair a d'fhág go leor cónaitheoirí saibhre an chathair. De réir a chéile ag dul isteach i lámha na n-aicmí ceannaíochta, rinneadh tiontáin de chuid de na tithe ina dhiaidh sin.

Sa 20ú haois, bhog gnó nua isteach, lena n-áirítear áit a deirtear a bhí ar an gcéad ghruagaire tráchtála nua-aimseartha i mBaile Átha Cliath, rud ba thús le filléadh na sráide le bheith ar thús cadhnaíochta an fhaisin in athuair!

Le blianta beaga anuas, tá sláine ailtireachta na sráide athchóirithe ag oibreacha caomhnaithe, agus sa lá atá inniu ann meastar go bhfuil sé ar cheann de na sráideanna Seoirseacha is fearr caomhnaithe sa chathair. Féach cé mhéad de na gnéithe a mhaireann is féidir leat a aimsiú ar ár Tóraíocht Taisce.

11. SRÁID PARNELL

Sráid lena mbaineann go leor sraitheanna is ea Sráid Parnell. Tá roinnt de na foirgnimh is sine sa cheantar ann, cuid acu a théann chomh fada le tús na 1700idí. Ag an gcúinne le Sráid Sheoirse Mhór Thuaidh, tugadh nuashonrú cliste ar fhoirgneamh ón 18ú haois i lár na 19ú haois nuair a cuireadh cruinneáin agus cúinní stucó maisiúla léi. An féidir leat 'comhartha taibhse' a fheiceáil trasna an bhóthair, ar an airde bríce ag Uimh. 97? Is éard atá sna comharthaí taibhse tréigthe comharthaíocht fógraíochta ó na blianta fadó. Fógraítear leis an gcomhartha taibhse anseo iar-áitreabh 'King & Co. Ltd. The Well Known Boot & Shoe Retailers'.

Beagán níos faide ar aghaidh, coinnigh súil amach le haghaidh Uimh. 138, áit a mbíodh BÁCÚS Uí Ruairc, Rourke's Bakery. Michael Scott, ailtire iomráiteach Nua-aoiseach agus

iardhalta de chuid Choláiste Belvedere, a dhear é. Gabhann an aghaidh de chineál idirmáisiúnta atá ann, a mhaireann go hurláir uachtaracha, an mhuinín dána a bhí ag baint le Baile Átha Cliath go luath sa 20ú haois.

12. SRÁID AN CHOINOIC

Is cuimhin le muintir na háite gurbh iad beirt deartháireacha ar choiméal Shráid Parnell agus Shráid an Chnoic a chéadfhriochadh King Crisps go luath sna 1960idí. Thugtaí na 'Crisp lovers crisp' orthu, deirtear gur seirbhéladh an branda sin de chuid Bhaile Átha Cliath i dtús báire i nuachtán sular ghlac sé leis an mála dearg atá inaitheanta anois. An bhfuil tú idir dhá chomhairle faoi King nó Tayto? Cén fáth nach ndéanann tú tástáil blaiseadh briosc dall chun teacht ar an gcinneadh sin sa dheireadh thiar thall!

13. TÚR SHEOIRSE BHEAG

Seasann an túr a bhaineann le seanEaglais Naomh Seoirse, ar Shráid an Chnoic agus réamhdhátaíonn sé fis mhór Luke Gardiner den cheantar. Bhí sé i gceist aige séipéal nua a thógáil i lár Chearnóg Mhuinseo, ach sa deireadh roghnaíodh Plás Hardwicke don suíomh nua. Leagadh Túr SheanEaglais Naomh Seoirse den chuid is mó sa bhliain 1894 agus rinneadh páirc den reilig máguaird. An féidir leat na clocha cinn a fheiceáil atá suite i líne i gcoinne an taobh theas?

14. TEACH AN TEAPAILL

Sampla luath de thithíocht shóisialta Nua-aoiseach sa chathair is ea Teach an Teapail, a thóg Bardas Bhaile Átha Cliath mar fhreagra ar na coinníollacha sluma a chuir dallamullóg ar chuid mhaith den cheantar i dtús na 20ú haois. Bhí scéimeanna cosúil le Teach an Teapail i measc na chéad iarrachtaí a rinne Bardas Bhaile Átha Cliath tithe sláintiúchá a oiriúnacha a chur ar fáil do theaghlaigh den lucht oibre.

Agus tú ag siúl suas Sráid an Chnoic tbeidh spuaic Eaglais nua Naomh Seoirse le feiceáil go suntasach. Tháinig an eaglais sin in áit na heaglaise Seoirse Beag a bhí ann níos luaithe. Agus tú ag casadh an chúinne isteach ar Plás Ghairdín, breathnaigh siar chun Eaglais Phreispitéireach na Mainistreach a fheiceáil ar Chearnóg Parnell. Cuireann rathairc dá leithéid sin go mór le carachtar stairiúil an cheantair.

15. PLÁS GHAIRDINÉIR

Tá roinnt samplaí breátha d'obair iarainn mhaishiúil i bPlás Ghairdínéir. An féidir leat na barrghr eas a bhfuil oinniún ar a mbar, castaí eormíge agus scrollmhaishiú guaiméanach ar na balcóin? Léiríonn na marthanóirí aobhne neamhchoitianta seo gur úsáideadh ceardaíocht iarainn fiú uair amháin chun stíl agus stádas a thaispeáint. Ag deireadh na slí tóg nóiméad chun scrúdú a dhéanamh ar na ráilí iariainn saoirsithe mórtimpeall ar Pháirc Chearnóg Mhuinseo. Ionchorpraíodh leo sin ceithre lampa ola is ochtó ar dtús, ar athbhunaíodh a táirgeadh diobh le déanaí.

CEARNÓG MHUINSEO

SRÁID SHEOIRSE MHÓR THUAIDH

LIMISTÉAR CAOMHANTAIS AILTIREACHTA

SLÍ SIÚLÓIDE

MOUNTJOY SQUARE
NORTH GREAT GEORGE'S STREET

SIÚIL AN tSLÍ LEIS NA LEIDEANNA DON tSÚIL NÓ
STOP ANSEO AGUS ANSIÚD AG DÉANAMH IONTAIS...

CEARNÓS MHUINSEO MOUNTJOY SQUARE

Bunús ainm áite

Tá go leor de na sráideanna agus na háiteanna ainmnithe i ndiaidh pearsana stairiúla agus úinéirí talún – Cearnóg Mhuinseo ina measc, a ainmníodh i gcuimhne Luke Gardiner II, a fuair an teideal Tiarna Mhuinseo le hoidhreacht sa bhliain 1789. An bhfuil ainmneacha eile ann a aithníonn tú?

NODA AN MHAPA

- Limistéar Caomhantais Ailtireachta
- Slí Siúlóide 1.7 km
- Uimhir na Slí
- Uimhir na leideanna don tsúil
- Rothair Bhaile Átha Cliath
- Radharc scéimhe

FARDAL NÁISIÚNTA na hOIDHREACHTA AILTIREACHTA

Studio Myco James Grieve Architects